

Digitális kultúra Európában – a Minerva projekt

Napjainkban egyre nő a kulturális értékek megjelenítésének jelentősége az interneten. A kulturális intézményeknek számolniuk kell a megváltozott felhasználói igényekkel. A digitalizálás európai szintű összehangolására és támogatására vállalkozott a Minerva projekt, amelybe idén hazánk is bekapcsolódott.

A Minerva projekt

A *Minerva* mozaikszó: *Ministerial Network for Valorising Activities in Digitisation*, olyan európai miniszteriális együttműködés, amelynek célja, hogy összehangolja a különböző országok digitalizálási tevékenységeit. Résztvevői az uniós tagállamok kormányai, vagy egyéb központi állami intézményeinek képviselői, illetve az egyes országok kulturális életének szereplői: a nemzeti levéltárak, könyvtárak, múzeumok munkatársai. A Minerva feladata a nemzeti digitalizálási programok európai szintű támogatása.

A Minerva kialakulása

2001. április 4-én az Európai Bizottság és az európai uniós tagállamok küldöttei és szakértői azzal a céllal találkoztak a svédországi Lund városában, hogy megvitassák a nemzeti digitalizálási programok fontosságát, és európai szintű koordinációját. A tárgyalások eredményeként született a *Lundi Alapelvek (Lund Principles)* című dokumentum, amely a digitalizálási projektek kezdeményezéséről, irányításáról és összehangolásáról szóló alapelveket tartalmazza. Ezek alapján készült a *Lundi Cselekvési Terv (Lund Action Plan)*, amely lehetővé teszi, hogy a tagállamok és az Európai Bizottság közösen tegyék eredményesebbé az európai digitalizálási programokat. Mindkét dokumentum megjelent magyarul, és elérhető a projekt hazai honlapján, a www.mek.oszk.hu/minerva címen. A *Lundi Alapelvek* megvalósításának felügyeletére az európai uniós országok szakértőiből egy állandó bizottság alakult *Nemzeti Képviselők Csoportja (National Representative Group)* néven. Az NRG féléves ciklusokban felügyeli a projekt tevékenységeit.

A Minerva projektet az Olasz Kulturális Minisztérium irányításával hozták létre hét tagállam közreműködésével 2002-ben, amelybe a többi uniós

tagállam is bekapcsolódott. A projekt célja, hogy elősegítse a közös gondolkodás és módszerek létrejöttét az európai kulturális értékek digitalizálásában. Alapelve az európai kulturális örökség egyedülálló értékének, és annak a stratégiai szerepnek a hangsúlyozása, amelyet betölthet a növekvő európai digitális tartalomiparban. A résztvevők fontosnak tartják, és nagyra értékelik a nemzeti kormányok és kulturális szervezetek erőfeszítéseit, amelyek a digitalizálási munkákban való együttműködés minél magasabb szintű megvalósítására irányulnak.

Az európai uniós bővítést megelőzően, az újonnan csatlakozó tagállamok számára indították 2004 februárjában a *MinervaPlus*t. A kezdeményezésben megfigyelőként vesz részt Oroszország és Izrael. Az új projekt munkájában Magyarország részéről az Országos Széchényi Könyvtár, míg az NRG munkájában 2003 őszétől a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma képviselteti magát. A projekt bővítésének nyitóülését Budapesten tartották az Országos Széchényi Könyvtárban. A kétnapos rendezvényen jelen voltak a Minerva projekt munkacsoportjainak vezetői, valamint az újonnan csatlakozó tagállamok képviselői. Először *Rosella Caffo*, a projekt vezetője adott általános áttekintést az eddigi tevékenységről, majd az egyes munkacsoportok képviselői számoltak be eredményeikről és további célkitűzéseikről.

A Minerva projekt céljai:

- a kulturális tartalom digitalizálási terveinek és stratégiáinak összehangolása;
- a nemzeti programok és stratégiák európai szintű dimenziójának biztosítása;
- a digitalizálási folyamat sikeres gyakorlatának meghatározása, egymás közötti átadása és megismertetése az unióban;
- a kulturális és tudományos értékek nemzeti és nemzetközi nyilvántartásának fejlesztése és támogatása.

A Minerva projekt munkaterve a következő tevékenységeket tartalmazza:

- Munkacsoportok szervezése annak érdekében, hogy a kulturális és tudományos tartalom digitalizálásának fejlesztése megfelelő politikai és műszaki keretek között működhessen; az együttesen végzett munka alapját jelentő közös platform meghatározása.
- A Lundi Alapelvek elfogadtatása és alkalmazása az európai uniós tagállamokban és más európai országokban, hogy kiterjessze az „eEurópa” kezdeményezést.
- Nemzetközi fórum létrehozása, és az elektronikus publikáció lehetőségének megteremtése, támogatva ezzel a tudományos kutatásban való együttműködést.
- Az egyes nemzetek digitalizálási terveinek közvételéte, népszerűsítése, és az információcsera megvalósítása.
- A felhasználók igényeinek megismerése, a képzési tervek meghatározása, és a javaslatok továbbfejlesztése.
- Az előkészítési műveletek elérhetővé tétele; módszerek, eljárások és megközelítések, az értékelésénél használt mechanizmusok meghatározása; a tevékenységek harmonizációját szolgáló irányelvek kiválasztása; a tagállamok közötti közös megegyezés elérése.
- Teljesítményértékelési keretrendszer létrehozása, amely összehasonlíthatóvá teszi, és minőségileg fejleszti a nemzeti digitalizálási programokat, elősegítve a legjobb gyakorlatok elterjedését Európában.
- Félévenkénti plenáris ülés szervezése, tematikus workshopok tartása, ahol lehetőség nyílik a különböző munkacsoportok által végzett munka megismerésére és megvitatására.
- Olyan fórumok szervezése, ahol lehetőség van az európai uniós tagállamok és más nemzetek projektjeinek megismerésére, projektcsoporthoz kialakítására.
- A nemzeti szintű képzési formák elősegítése, fejlesztése, új képességek megszerzése; a létező erőforrásokhoz való hozzáférés biztosítása.
- A küszöbön álló feladatok, tevékenységek tervei kidolgozása, a tagállamok segítése célkitűzéseik konkretizálásában; tapasztalatcsere, prioritások meghatározása és munkaprogramok segítségével.

A kormányzati szervek közvetlen részvétele nagyban hozzájárul ahhoz, hogy létrejöjjön a digitalizálás különböző folyamataiban érdekelt kutatóközpontok, kulturális szervezetek és társaságok széles hálózata,

amely segíti összehangolni tevékenységüket a közös stratégiai célok elérése érdekében [1].

Munkacsoportok

A Minerva projekt konzorciumi keretein belül kiemelt munkacsoportok tevékenykednek. Minden munkacsoport számos közreműködőből áll, akik a projekt meghatározott célfeladatain közösen dolgoznak. A munkacsoport felépítése lehetővé teszi, hogy az együttműködés keretein belül, párhuzamosan tanulmányozzák a digitalizálás legfontosabb területeit.

A projektben működő munkacsoportok

WP2 – Teljesítményértékelési munkacsoport (Benchmarking framework).

Vezetője: Finnország

A munkacsoport olyan teljesítményértékelési keretrendszer kidolgozását tűzte ki célul, amely alapjául szolgálhat a nemzetközi szintű koordinációnak, valamint a fejlődés kimutatásának. Eszközöket szolgáltat a digitalizálás, a metaadatok és a hosszú távú megőrzés közös európai megvalósításához. A munkacsoport 2003-ban kérdőíves felmérésük alapján közel 100 projektről gyűjtött be adatokat. A felmérés nyomán folytatják a teljesítmény-összehasonlító eszközök fejlesztését, valamint a további elemzéseket és a követendő gyakorlatok gyűjtését.

WP3 – Digitális tartalmak nyilvántartása, feltárása és a többnyelvűséget vizsgáló munkacsoport (Inventories, discovery of digitised content, multilingualism issues).

Vezetői: Franciaország és Magyarország

Ez a munkacsoport a digitális források nemzeti katalógusainak feltárásával, összekapcsolásukkal foglalkozik. Miután tisztázta az alkalmazandó módszert és a közös stratégiát, hozzájárult egy közös adatmodell kidolgozásához a digitalizálási projektek, intézmények, termékek és szolgáltatások nyilvántartására. Az adatmodell egyik legfőbb szempontja a katalógusok átjárhatósága és összekapcsolhatósága volt. A munkacsoport francia–olasz együttműködéssel kidolgozott egy működő portált a digitalizálási projektek nyilvántartására.

A munkacsoport egyik altémája a többnyelvűség szempontjainak vizsgálata, a többnyelvű keresés problémáinak megoldása. Ennek vezetését vállalta hazánk, melyben a kulturális honlapok többnyelvűségét nemzetközi felmérés keretében vizsgáljuk.

WP4 – A szolgáltatások átjárhatóságáért felelős munkacsoport (Interoperability and service provision). Vezetői: az Egyesült Királyság és Görögország

Ez a munkacsoport a WP3-as munkacsoport anyagai alapján kidolgozott egy speciális Dublin Core adatgyűjteményt DC.Culture néven, amely biztosítja az egyes nemzeti szintű digitalizálási katalógusok összekapcsolását és közös kereshetőségét. Ez utóbbit az Open Archive Initiative kezdeményezés OAI-PMH ajánlásán alapulva dolgozzák ki. Az angol gyűjteményeknek egy tesztváltozata már működik, dolgoznak a terjesztésen és a közös használaton. A munkacsoport szintén összeállított és közzétett egy kézikönyvet, amely egyelőre munkaváltozatban érhető el a tagok számára.

A munkacsoport altémái: a digitalizálási programok üzleti modelljei és a szerzői jogok vizsgálata.

WP5 – A felhasználók igényeinek meghatározását, a tartalmi és minőségi keretrendszer kidolgozását és a közös hozzáférési pontokat biztosító munkacsoport (Identification of user needs, content and quality framework for common access points).

Vezetői: Belgium és Spanyolország
A minőségi keretrendszerrel foglalkozó munkacsoport feladata az európai kulturális honlapok minőségi követelményeinek meghatározása. A résztvevők kidolgoztak egy 10 pontból álló szempontrendszert a kulturális weboldalak fejlesztői számára. Ez a 10 minőségi alapelv már olvasható magyarul a projekt magyar nyelvű honlapján. A munkacsoport ezenkívül egy kiadványt is szerkesztett és megjelentetett a honlapok fejlesztői számára: *Handbook for Quality in Cultural Websites, Improving Quality for Citizens*, amelynek részletes, magyar nyelvű változata, a *Kulturális honlapok 10 minőségi követelménye* elérhető a www.mek.oszk.hu/minerva honlapon.

A munkacsoport altémája a kisebb kulturális intézmények igényeinek vizsgálata.

WP6 – Jó példákat és szakértői központokat összegyűjtő munkacsoport (Identification good practices and competence centres).

Vezetője: Svédország

Összefogja a többi munkacsoport eredményeit, a katalógusok létrehozásától az összehasonlító elemzéseken át az összekapcsolódásig. A munkacsoport közvetlen kapcsolatot teremt a projekt menedzselése és a projekt eredményeinek terjesztése között. 2003-ban ez a munkacsoport is összeállított egy kézikönyvet (*Best Practice Handbook 1.2*),

amely magyarul elérhető a www.mek.oszk.hu/minerva honlapon *Sikeres digitalizálás lépésről lépésre* címen. A kézikönyv a digitalizálás minden egyes munkafázisát, eszközeinek használatát számba véve ad alapvető útmutatásokat a digitalizálást még csak tervező, illetve a digitalizálással foglalkozó kulturális intézményeknek. A kézikönyv útmutatásait elsősorban a projekt résztvevői köréből vette, de ezen kívüli példákkal is alátámasztja. Azóta megszületett a kézikönyv rövidített változata is. 2004-ben egy új, széles körű kampányt indítottak egyszerűbb kérdőívvel az európai jó példák összegyűjtésére, bemutatására. Ebben már hazánktól is felmutatható gyakorlatot, projekteket várnak.

A munkacsoport altémája a kulturális intézményekben folyó digitalizálás költségeinek csökkentését célzó program kidolgozása.

Minden munkacsoport a projekttervben meghatározott munkatervcsomagok megvalósításáért felel. A munkacsoportok feladatai közé tartoznak: értekezletek összehívása, nyilvános megbeszélések és bemutatók tartása, kiadványok megjelentetése, nemzetközi szintű koordináció és együttműködés.

A Minerva projekt eredményei

A projekt két év alatt megvalósította a célul kitűzött együttműködést az európai kulturális minisztériumok, valamint a digitalizálással foglalkozó nemzeti közgyűjtemények között. Az egyes országokat képviselő szakemberek számára nemzetközi rendezvényeket szerveztek, ahol lehetőség nyílt a munkakapcsolatok kialakítására. A munkacsoportok felhasználói kézikönyveket és útmutatókat adtak ki, amelyeknek fordításait széles körben teszik elérhetővé. A digitalizálás jó példáit folyamatosan összegyűjtik, és nemzeti kulturális honlapokon népszerűsítik. A projekt továbbá elősegítette az egyes nemzeti és intézményi digitalizálási alapelvek összehangolását; hatékony lépéseket tett a költséghatékonyság növelése érdekében; technológiai ajánlásokat dolgozott ki az egységes munka érdekében. A közeljövőben a távoktatás segítségével tanfolyamokat szerveznek majd a tapasztalatok, eredmények mind szélesebb körben való terjesztésének érdekében. A Minerva technológiai eredményeit felhasználva, a *MICHAEL* nevű új projekt egy nemzetközi online szolgáltatás kifejlesztését célozta meg, amely egyszerre teszi kereshetővé és böngészhetővé a nemzeti kulturális portálok tartalmát. Ebbe jelenleg Franciaország, Olaszország és Anglia kapcsolódott be [2]. A projekt további eredményeiről részletes információ ta-

lálható a kezdeményezés hivatalos honlapján:
www.michael-culture.org.

2003 novemberében, Pármában a Lundi Alapelvek megvalósítását figyelemmel kíséző Nemzeti Képviselek Csoportja áttekintette az alapelvek eddigi megvalósulását, és egy új dokumentumot, az ún. Parmai chartát fogalmazta meg. A chartát a MinervaPlus hazai munkacsoportjában szintén lefordították és magyarul elérhetővé tették az alábbi címen:
<http://mek.oszk.hu/html/irattar/ajanlas/parmai-charta.htm>

A Minerva hazai képviselői munkájának összehangolására egy *Minerva-hun* nevű levelezőlista szolgál. Ez kizárólag a projekten dolgozó szakemberek kapcsolattartását segíti. Ezenfelül a Magyar Elektronikus Könyvtár dolgozói lehetővé tették, hogy egy magyar nyelvű Minerva honlapon bárki számára, ingyenesen elérhető legyenek a fontosabb dokumentumok (útmutatók, megállapodások) magyar nyelvű fordításai, a Minerváról szóló általános információk, a munkacsoportok tevékenysége, valamint a rendezvényekről szóló beszámolók: a [www.mek.oszk.hu/minerva](http://mek.oszk.hu/minerva) címen. A <http://mek.oszk.hu/minerva/survey> oldalon található a többnyelvű honlapokat és teauruszokat felmérő online elérésű kérdőívünk, melynek segítségével Európaszerte tudjuk végezni a vizsgálatot. Az előzetes eredmények már olvashatók az adott címen. A Minerva és MinervaPlus tevékenységeiről további információk találhatóak a www.minervaeurope.org címen.

Többnyelvűség Európában – a WP3-as munkacsoport többnyelvűséget vizsgáló felméréseinek eredményei

Az Európai Unió huszonöt tagállamában jelenleg húsz hivatalos, valamint több mint százötven kisebb nyelvet beszélnek. Ez magában foglalja a kisebbségben élők és a bevándorlók nyelveit is. A csatlakozás után több országnak is szembesülnie kellett azzal, hogy egy soknyelvű közösség része lett, melyben leginkább nemzeti kulturális értékeivel tud érvényt szerezni magának. Az internethasználat világszerte ugrásszerű növekedésével egyszerűsödött az információáramlás, melynek napjainkban nem elsősorban technikai, hanem mindinkább nyelvi akadályai lehetnek. Ennek következtében „globális felhasználókkal” kell számolni, ami azt jelenti, hogy potenciálisan a világ bármely pontjáról érkezhethet virtuális látogató kulturális honlapjainkra.

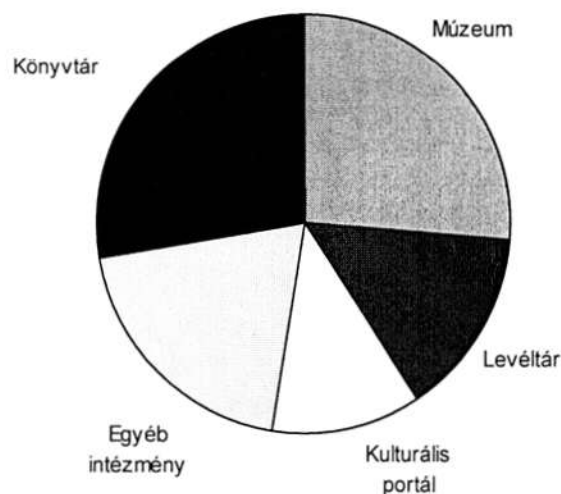
A MinervaPlus projekt résztvevői ezért tartották fontosnak, hogy külön munkacsoportot szervezzenek a többnyelvű honlapok és teauruszok használatának felmérésére. Ez a döntés a budapesti nyitótulésen született meg ez év februárjában, melynek vezetésével hazai szakembereket bíztak meg. A feladat elvégzéséhez szükség volt egy online elérésű kérdőív összeállítására, amelyet az unió bármely országából könnyen ki lehet tölteni a www.mek.oszk.hu/minerva/survey címen. Ez két részből áll: az elsőben a kulturális intézmény hivatalos adatait és honlapjának nyelvi lehetőségeit vizsgáljuk; a másodikban pedig a felhasználók számára rendelkezésére álló online teauruszra vonatkozó információkat. Ez utóbbit csak azok az intézmények töltik ki, amelyek honlapjukon felkínálják ezt a lehetőséget az információkeresés megkönnyítésére.

A felméréshez minden országban meg kellett keresni azt a személyt, aki felelősséget vállalt a megfelelő intézmények felkérésében a kérdőív kitöltésére. Ezt legtöbb országban – a projekt szellemének megfelelően – minisztériumi szakemberek vállalták, de ahogy hazánkban is, országos intézmények dolgozói is aktívan részt vettek a szervezésben. A kérdőívvel elsősorban a kulturális intézményeket és portálokat céloztuk meg, amelyek bevonásának egyrészt a projekt megismertetése, másrészt a többnyelvűség tematizálása, vagyis a figyelemfelkeltés volt a célja. Ezen belül elsősorban a közgyűjteményeket és közművelődési intézményeket kerestük meg elektronikus levelezőlisták és internetes hirdetések segítségével. Ugyanolyan fontosnak találtuk az intézményhez nem kötődő kulturális honlapok és portálok szerepeltetését, amelyek többnyire a művelődést és a szórakozást szolgálják. Ezek új tényezők az internetkultúrában, melyek egyre több felhasználót vonzanak.

A felmérést egy reprezentatív mintán igyekeztünk elvégezni, hogy valós képet alkothassunk a többnyelvűség helyzetéről. A válaszadás hivatalosan 2004. augusztus 15-én zárult le, melyet néhány ország kérésére meghosszabbítottunk 2005. január végéig. Az eredmények előzetes feldolgozása alapján 21 országból 236 válasz érkezett, melyből 40 hazai intézményből került az adatbázisba. Ezek közül hazánkban 25 könyvtár, 6 levéltár, illetve kulturális oldal, 2 múzeum és 4 egyéb intézmény adatai találhatóak. (A hazai múzeumoktól továbbra is várjuk a válaszokat.) Összehasonlításképpen: Szlovéniából 39, Ausztriából 25 kitöltött kérdőív érkezett. Néhány országból az idő rövidsége miatt összetett

elemzést kaptunk a többnyelvűség helyzetéről, melyet később, az eredmények alapján az összes részt vevő ország képviselőjével szeretnénk elvégeztetni. Ígéretünkhöz híven minden egyes regisztrált honlapot országonkénti bontásban tettünk közzé, így ezek máris a projekt érdeklődési körébe kerültek. Az eredményekről folyamatosan értesítjük a projektben részt vevő intézmények képviselőit a megadott elektronikus levelezési címeiken keresztül, remélve, hogy a projekt további digitalizálással kapcsolatos eredményeit is hasznosítani tudják, melyek szintén a www.mek.oszk.hu/minerva honlapon lesznek elérhetőek.

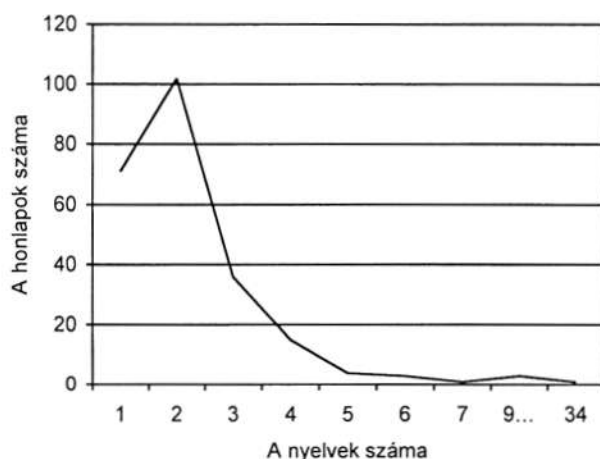
A jelenlegi eredmények alapján elmondható, hogy összesen 67 könyvtár, 64 múzeum, 35 levéltár, 28 kulturális portál és 48 egyéb intézmény töltötte ki a kérdőívet. Ezek között sok többfunkciós is található, amely átfedéseket okoz az intézménytípusok összesítésekor (1. ábra).

1. ábra A felmérésben részt vevő kulturális intézmények

Ezek közül 71 egynyelvű honlappal rendelkezik (az összes beérkezett válasz 30,1%-a). Ez azt jelenti, hogy a honlapok valamivel kevesebb mint egyharmada még mindig csak az adott ország nyelvén érhető el, ami különösen az újonnan csatlakozott kis államoknak jelent problémát kulturális értékeik bemutatásában. Jó hír viszont, hogy 102 kétnyelvű honlapot találtunk, ami a válaszok 43,2%-át jelenti. Ezek jó része az adott ország nyelvén kívül angolul is hozzáférhető, amely sok esetben a közvetítő nyelv szerepét tölti be ebben a bábéli helyzetben. Ezen kívül második nyelvként szerepelhetnek a kisebbségi nyelvek és szomszédos országok nyel-

vei is. A többnyelvűséget a háromnyelvű honlapoktól számítjuk, amelyek a fennmaradó 26,7%-ot teszik ki. Itt a nyelvek számának növekedésével arányosan csökkenő értékeket kapunk. Háromnyelvűből még 36, négynyelvűből 15, ötnyelvűből viszont már csak 4 található. A legnagyobb meglepetést egy harmincnégy nyelvű honlap okozta, melyet egy olasz könyvtár regisztrált (2. ábra). Ez az IntraText Digitális Könyvtár honlapja, melynek katalógusán keresztül magyar szövegek is elérhetőek, elsősorban vallási vonatkozásúak.

2. ábra Az adatbázisba regisztrált honlapok száma nyelvek szerint

Az ellenőrzött szótárakra vonatkozó kérdőív rész alapján egy izraeli felmérés szolgált, melyet hazai szakértőnk és korábbi munkatársunk, *Ungváry Rudolf* egészített ki észrevételeivel. Eddig összesen 31 kontrollált szótárt vettünk nyilvántartásba, melyből 13 Olaszországból, 10 az Egyesült Királyságból, 6 hazánkból és egy-egy Ausztriából, illetve Hollandiából érkezett. Ehhez csatlakoznak még az orosz és holland összefoglalókban említett, még szabályosan fel nem tárt teauruszok. Ezek többsége múzeumi vonatkozású, melyek használata hazánkban kevésbé elterjedt, mint a könyvtáriak. Felülvizsgálatuk jelenleg is folyik, így elképzelhető, hogy az online keresésre nem alkalmas teauruszokat kizárjuk a felmérésből.

Az eddig ismert adatok csak tájékoztató jellegűek, hiszen néhány ország később csatlakozott be a felmérésbe. Ezekből az országokból 10-nél kevesebb válasz érkezett, melyek képviselőit további adatgyűjtésre kértük fel. Az egyes országokban a válaszadási kedv attól függően változott, hogy a kapcsolattartó mennyire vette komolyan a feladatát, hány intézményt értesített, milyen típusúakat, illetve mennyire meggyőzően tudta a vá-

laszadás jelentőségét hangsúlyozni. A helyi szokások is jelentősen befolyásolták az intézmények reprezentáltságát. A további válaszokat 2005. január végéig várjuk, melyeket a nemzetközi munkacsoport márciusi hivatalos találkozásán fogunk elemezni, és utána közzétenni. Az országonkénti hivatalos jelentéseknek az NRG 2005. júniusi találkozásáig kell elkészülnünk.

A cikkben szereplő webhelyek:

www.minervaeurope.org
www.minervaeurope.org/DC.Culture.htm
www.mek.oszk.hu/minerva
www.mek.oszk.hu/minerva/survey
www.michael-culture.org

Beérkezett: 2004. X. 7-én.

Irodalom

- [1] MOLDOVÁN István: MINERVAPlus Projekttalálkozó Budapesten. <http://www.mek.oszk.hu/minerva/html/dok/meetingbp.htm>
- [2] DRAKE, Karl-Magnus–JUSTRELL, Borje–TAMARO, Anna Maria: Good Practice Handbook 1.2, 2003. p. 8–10.

Szalóki Gabriella

Az Országos Széchényi Könyvtár Olvasó és Tájékoztató Szolgálatán az elektronikus dokumentumok feldolgozását végzi. A MINERVA Projekt Többnyelvűséggel foglalkozó munkacsoportjának a vezetője.
E-mail: szalokig@oszk.hu

Kováts Zoltán (1921–2004)

2004. november 11-én, 83 éves korában elhunyt Kováts Zoltán, a Veszprémi Egyetemi Könyvtár nyugalmazott igazgatója. 1965-ben a Veszprémi Vegyipari Egyetem fizikai kémiai tanszékéről érkezve foglalta el a könyvtárigazgatói széket. 1982-ig, nyugdíjba vonulásáig állt a könyvtár élén. Okleveles vegyészként kutatói és egyetemi oktatói tapasztalatait felhasználva új korszakot nyitott a könyvtár történetében. Szemléletében erősen érezhető volt tudományos múltja, a könyvtári munkát a szakirodalmat használó, információt igénylő olvasó oldaláról közelítette meg.

1971-re az országban elsőként megszervezte a Számítógépes Kémiai Szakirodalom-figyelő Szolgálatot, amely az Egyesült Államokból hetente érkező Chemical Abstracts Condensates mágnesszalagos adatbázisa alapján biztosította az igénylőknek a teljes kémiai világirodalom áttekintését. A szolgáltatás előfizetői között megtalálhatók voltak az egyetem tanszékein kívül a kutató-fejlesztő intézmények és az iparvállalatok az ország minden részéről. Kováts Zoltán a kémiai szakirodalom-figyelést összekapcsolta, kiegészítette a dokumentumszolgáltatással és a fordítóirodával. Így az 1970-es években a könyvtári szolgáltatások komplex rendszerét hozta létre, mellyel a könyvtárügy hazai haladását is befolyásolta, és kijelölte a Veszprémi Egyetemi Könyvtár további fejlesztési irányát is.

Terveit, elképzeléseit kitartással, sok kemény harc árán valósította meg, és publikációk egész sorában mutatta be, népszerűsítette. A korábbi munkáiban kifejtett gondolatok végleges formában, rendszerezve jelentek meg 1979-ben készített kandidátusi disszertációjában, melynek megvédése után 1982-ben a kémia tudomány kandidátusa lett. Befejezett szakmai életművet hagyott hátra, elképzeléseit megvalósította, a könyvtáros világban azóta bekövetkezett fejlődés utólag is őt igazolta.

A hazai könyvtáros közélet megbecsült, irányadó személyisége volt. Nemzetközi szerepe is jelentős: a Műszaki Egyetemi Könyvtárak Nemzetközi Szövetségének aktív, népszerű tagja volt. Szellemes, színes egyénisége kedvelté tette őt minden közösségben, melyhez tartozott.

„Kováts Zoltán vezetői kvalitását azzal lehet tömören jellemezni, hogy túllépett a saját gyűjteménye szűk keretein, egyfelől kémiai világirodalomban gondolkodott, másfelől a teljes magyar könyvtári rendszerben. Ennek az országos vagy európai horizontú gondolkodásnak főként saját könyvtára látta hasznát” (Horváth Tibor: Méltatlan méltatás Kováts Zoltánról. Veszprém, 1996).

A Veszprémi Egyetemi Könyvtár folytatja Kováts Zoltán munkáját, továbbfejleszti eredményeit, s emléket kegyelettel, szeretettel megőrzi.

Egyházy Tiborné
(Veszprémi Egyetemi Könyvtár)